

Fra N. L.:

De deporterte fra Nord-Norge begynner nå å komme sørover. De har mistet alt, og de lidelser de har gjennomgått er ubeskrivelige. Det er en selvfølge at vi gjør alt vi kan for å lette deres savn. Men det er like selvfølgelig at vi ikke samarbeider med de nazistiske myndigheter og organisasjoner som er medansvarlige i denne krigsforbrytelse, og som ved å nekte å motta det svenske tilbud om å gi de deporterte tilhold og forpleining i Sverige har satt tusener av menneskeliv i fare.

Hjelp dine landsmenn! Hjelp dem med hus, klær, mat og senere med arbeid. Vi må ikke risikere at tyskerne får høve til å nytte deres arbeidskraft. Men hjelp dem direkte eller gjennom trygge kanaler. Overlat til NS å ta hånd om sine egne. - 0 -

Den ytterste nød truer nå våre landsmenn i Nord-Norge. Heller ikke for dem som er kommet til Sør-Norge er gjenvordighetene slutt. De færreste av dem kjenner noen som kan hjelpe dem, og naziorganisasjoner vil de nådig henvende seg til. Nå skal det vise seg om den solidaritet og det samhold vi har snakket så høyt om under krigen, er en realitet. Hjelp dine landsmenn nordfra! Der det er upolitiske humanitære foreninger på forhånd, må disse ta seg av hjelpevirksomheten. Der slike foreninger ikke fins, må gode nordmenn slå seg sammen og ta ledelsen. Men alle må sky de nazistiske organisasjoner hvis eneste hensikt er å slå politisk mynt på befolkningens nødtilstand. Vi må heller ikke hjelpe på en slik måte at deportasjonene blir fremmet, for da blir det lettare for nazistene å legge nye byer og bygder øde. HJELP! - 0 -

UKEN SOM GIKK (23. - 29. nov.)

På vestfronten er det fortsatt den særlige sakter som er i forgrunn. Franskmenne, som i forrige uke sprengte Belfort-parten og rykket fram i til Rhinen ved Basel, har svinget nordover langs elvens venstre bredd og er nådd til Schlettstadt. Samtidig forstøt andre franske styrker, som opererer i midtre Lorraine sammen med 7. amerikanske armé, et lynstøt fra Savorne (Saverny) mot Strassbourg og kunne rykke inn i byen torsdag den 23. nov. Praktisk talt hele byen og dens omegn er ranset; tyskerne holder bare et lite brohode ved Rhinen. Umiddelbart etter støtte de allierte styrker videre nordover for å forene seg med de Tassignys styrker som kommer sørfra. Denne dobbelte omfatning truer hele den tyske Vogesen-armé (ca. 50 000 menn) med tilintetgjørelse. Herdt angrepet frontalt fra øst av den amerikanske 7. armé forsøker den å retirere mot Rhinen, hvor en rekke av de viktigste broene alt er ødelagt. For å forsøke å rette opp den desperate situasjonen, sette tyskerne inn motoren mellom Altkirch (sør for Mulhouse) og den sveitsiske grense for å beskytte franskmennenes forsyningslinjer, men ble slått tilbake. Etter alt å dømme er de tyske hovedstyrkers skjebne avgjort i dette avsnitt, og med Lorraine går Europas uten sammenlikning største jernmalmerudvinningsfelt (ved Briey) tapt for tyskerne.

Portfallet av disse 50-60 mill. tonn malmer årlig er så meget alvorlige for tyskerne som Pattons 3. armé nå har innledet en voldsom offensiv mot selve Saarområdet, et av Tysklands viktigste kullfelt (årsproduksjon ca. 12 mill. tonn). Det frontale støt mot områdets sentrum, Saarbrücken, førte torsdag 23. nov. amerikanerne fram til den tyske grense bare 10 km. vest for byen, etter at den sterke festning i den gamle Maginot-linje St. Aved var inntatt. Samtidig har Patton innledet en stærstilte dobbelt omfatningsoperasjon mot Saarbrücken: den nordlige kolonne støter fram over den ødelagte Herzif ved elva Saar n.v. for byen, mens den sørlige er gått over elva s.v. for byen og har svinget nordover, slik at det nå søker å presse seg bak byen langs østbredden av elven. Tyskerne mobiliserer alt som kan krype og gå i Saarområdet, så men kan i de nærmeste dager vente seg et av krigens store oppgjør i dette avsnitt.

I Aachen-sakeren fortsatter det veldige oppslutningslag. De allierte er (særlig i sin flyvirkoshet) kommet av dærlig vær, og motstanden er fremdeles meget hard, men de kjemper seg fram kilometer for kilometer, ofte bare meter for meter, og tyskerne har i begynnelsen av denne uken mistet og fra seg strategisk viktig terreng form nøkkelstillingene Düren og Jülich som behersker veiene til Rhinen. 1. am. armé har rykket inn i Hürtgen og har nådd elva Roer på to punkter, mens andre forband av samme armé har tatt Eschweiler og Weisweiler og nå behersker flere km av autostraden Düren-Köln med sitt artilleri. 9. armé som i sitt avsnitt nordover også er nådd elva Roer, truer knutepunktet Jülich fra 3 sider. Men den nær som helst veie at de to arméer tar springet over Roer, den siste naturlige hindring foran Rhinen. Lengre nord har 2. engelske armé rykket fram til Maas over a bred front og har trent inn i de ytre forsvarslinjer ved Venlo-brohodet som tyskerne antagelig nå må oppgi.

Allt dette har skjedd i samband med en masseinnsats av det taktiske fly når nær været omsider er blitt kaldere og klarere. At større begivenheter a forestående på vestfronten kan den ting tyde på at Eisenhower nattopp har hatt en viktig konferanse med Montgomery i hans hovedkvarter. Reuters korrespondent sier: "De legger planer for Tysklands endelige røderlag", og fra annet hold blir det meldt at de har truffet avgjørelser som vil få stor betydning for de kommende ukers kamper. Er det den store omfatningsoperasjon på nordflanken som nå forestår etter at de tyske hovedstyrker er låst fast i materielslaget ved Aachen?

På østfronten venter man at den russiske vinteroffensiv kan sette inn når som helst, idet kulden er kommet så de dærlige veiene igjen blir brukbare for tungtrafikk etter høstbløyt. Fra fronten i Østfinnmark foreligger innaen nye meldinger. Finne har tatt Enonteki og Karesuando og har dermed ranset 1/2 av den stripe finsk territorium som skyter inn mellom Norge og Sverige mot Lyngen. Tyskerne har i Nordfinnland ødelagt 10 000 hus. I Balticum er hele Ösel nå ranset, en kjønnsjerning som har stor sjøstrategisk betydning. I det østlige Tsjekkoslovakia er det sterkere russisk fremgang, bl.a. er Bukhpasset definitivt forsert. I Ungarn er Toksj og Hatvan n.ø. for Budapest erobret, mens russerne har nyttet en pause i operasjonene ved hovedstaden til å føre fram store artilleristyrker. Lengre sør er brohodet på vestsiden av Danau utvidet til 50 km bredde, og det er mulig at en framrykning gjennom Drava-delen forestår. På Balkan er hele jugoslaviske fælede befrikk.

I det fjerne Østen hemmer dærlig vær operasjonene på Leyte, men sjø- og flystyrkeskrofter gjør dype innhugg i de japanske kreveter til øya.

England har sendt ut en hvitbok om den engelske krigsinnsats. Landet har under krigen satt opp væpnede styrker på tils. 4,5 mill. mann, dertil kom 1 750 000 i hjemmevernet. Det har bygd 100 000 fly, 6000 marinfartøyer og 6 750 000 tonn d.w. handelsskip, produsert 4 mill. mitraljøser, 35 000 kanoner og 8 mill. ferdig skudd. 7 mill. menn og 7 mill. kvinner er satt inn i industrien. De væpnede styrkers tap er ialt 563 000 mann (hvorav 176 000 drept), sivile dødsfere p. g. 2. bombingene er 57 000. Hvert 3. hus er bombeskadet, og 11 1/2 mill. tonn skip er sunket. Nedgangen i utenlandske tilgjeldshavender og øking av utenlandsk gjeld utgjør ialt 2 363 mill. pund, hvorved 50 millioner kroner!

Regjeringen Benoni i Italia er gått av.

Grannen er indre strid. Det er ikke lett å gjensnise et demokratisk styre etter 20 års diktatur når landet er så hølt bankerott som Italia og kriger ennå umuliggjør et mer omfattende gjenreisningsarbeid. Den polske regjering Nikolajczyk er gått av. Krisen bunnar naturligvis i den ulykkelige polsk-russiske konflikt, som har skapt en høyst komplisert situasjon både innad og utad. Den utiøsende framledning er visstnok spørre et om garantier for det nye Polen, idet USA nådig vil angjelene seg og Eng

land-kviter seg for å gjøre det alone. Sosialdemokraten Kwapiaski har fått i oppdrag å denne ny regjering, men har vanskeligheter. Det later til at den engelske regjering gjerne vil ha Nikolajczyk tilbake.

I Belgia brer streikene seg. Fagorganisasjonen er imot dem og Picotet har med stort flertall fått tillitsvotum i den gamle nasjonalforsamling, hvis autoritet den radikale gruppe imidlertid ikke anerkjenner (se forøvrig særskilt artikkel nedenfor).

Den amerikanske utenriksminister Cordell Hull er gått av og Stettinius har tatt hans plass. Skiftet var ventet og har ingen politisk bakgrunn, i det Hull lenge har vært syk. Stettinius er også Roosevelts mann og har vist stor dyktighet under sommerens og høstens diplomatiske forhandlinger; kanskje vil han også vise et friskere initiativ enn den gamle Cordell Hull. **Krigen i luften:** Det ustabile novembervær med tåk, sludd og lavt skydekke har derfor begrenset denne ukens luftvirksomhet over Tyskland og vestfronten. Men de allierte flygere, som kaller dette været for quislingvær, har flottig utnyttet hver eneste brukbar flytime, og både de strategiske og taktiske styrker har derfor likevel oppvise en rekke strålende resultater. - Den systematiske ødeleggelse av Tysklands sviktende oljeresurser og hæringen mot de vestlige trafikksentre har fortsatt. Iver viktig nazistene nå ønsker sine oljeanlegg fremgår tydelig av den kjennsigjering at det er næsten utelukket under allierte flyangrep mot disse anlegg at Luftwaffes jagerstyrker går opp til forsvar. Lertmund-Eis kanalen og Mittelend-kanalen er igjen blitt tørrlagt på lange strekninger og dermed er kanaltrafikken Berlin-Ruhr avbrutt. På disse kanalene transporteres årlig 75 mill. tonn varer, og med den sviktende jernbanetrafikk er tyskerne nå mer enn noensinne avhengig av sine venner. På den sørlige delen av vestfronten har all. flygere ødelagt en rekke viktige broer over Rhin og de tyske jernbaner har stadig vært utsatt for lavangrep fra anglo-amerikanernes taktiske styrker. Mosquitofly ødela således på 2 dager 58 jernbanetog. Disse stadige angrep mot de tyske jernbanene er også et viktig ledd i kampen mot V-2. De tyskernes nye Vergeltungswaffe såvidt man vet, er uavhengig av faste startbaser og de allierte slik ikke kan rømme dette våpen ved å bombe utskytningstedene (den taktikk som ble brukt mot V-1), forsøker man nå å lamme eller begrense tyskernes innsats av V-2 ved å hindre rekott flyenes transport fram til de varierende startbaser i vest.

Krigen mot Japan er i denne uken gått inn i en ny fase - Tokio ble fre dag bombet av amerikanske fly fra landbaser på Saipan, en av øyene i Mari anne-gruppen. Tokio har vært bombet en gang før under krigen. Det var 18. april 1942, da fly fra hangarskipet "Hornet" angrep den japanske hovedstad og fortsatte til baser i Kina. Siden krigens begynnelse har amerikanerne planmessig og systematisk arbeidet mot det mål, å kunne bombe det japanske indreland med landbaserte fly, men den uheldige utvikling av krigen i Kina har hittil gjort dette umulig, - fra fastlandet. Under sine prøvinger vestover i Stillehavet fra øy til øy gikk amerikanerne i juli i år iland på Saipan, og i løpet av 5 måneder har de her bygget en av verdens største og mest moderne flyplasser. Videre ble det på Saipan sett opp en ny bombekommando, det 21. an. flykorps. Fra Saipan til Tokio er det 2400 km, men denne avstand, tur og retun, tilhøveleggtes lett av Bessings Superfortress eller B-29 som amerikanerne kaller sine nye kjennfly. Disse flyene, de største og hurtigste av alle de allierte tunge bombe-flytyper, er bygget spesielt for innsats mot Japan. B-29 har en lengde av 33 meter og måler 47 m. mellom vingespissene. Det er utstyrt med 4 motorer à 2200 hk. og er så sterkt bepannet at det kan lønne seg uten jagerbeskyttelse. Under angrepet fredag og ett senere søndag var Mitsubishi flyfabrikkene (en av Japans største flyfabrikker) i Tokio hovedmål. Store brannar oppstod og jagermotstander og luftvernilden var forholdsvis svak. I sin rapport til president Roosevelt uttalte det am. luftvåpens sjef, general Arnold: "Idag har vi åpnet et angrep på Japan som vi skal fortsatte inntil den dag vi gjør invasjon der." National Broadcasting Company's korrespondent Bob Forster, som fra Pearl Harbour: "America has waited long for this day, she invades Japan." **Ukens viktigste flyangrep.** Nov. 23. 150 flygende fastninger & 75 Mustangjagere bombet Hindustanwerke i Galskirchen. Lancasters angriper senere sø

ne mål. Fra Italia bombet tunge all. b. de italienske tyske styrker i Jugoslavia. N.v. 24. Dørlig flyvær vestfronten. Fra Saipan angriper an. b. Tokio; 2 mask. savnes. Am. fly senker jap. destroyere og 3 transportskip med 6000 mann forsterkninger til Leyte. Mosquito nettangrep mot Berlin uten tap. Nettangrep av tunge all. b. fra Italia mot München og Linz. 1000 tunge an. b. à 1000 j. angriper Leunawerke i Mersburg og jernbanestasjon Bingen. Ingen tysk jagermotstand. Russ. fly senker tysk destroyere og skader alvorlig krysseren "Prinz Eugen" utenfor Østl. Am. fly senker ny jap. krevol på 4 transportskip underveis til Leyte. Nov. 26. Mustang nettangrep Mersburg. 1100 tunge an. b. + 700 j. angriper Bismarck i Mersburg og transportmål i Ham og Siefelfeld, 136 tyske fly ødelagt, 36 b. + 6 j. savnes. 2000 all. jagerb. i aktivitet over hele vestfronten. I alt 4200 oppstigninger av de taktiske styrker. Superfortress fra Saipan bombet igjen mål i Tokio. Am. hangarfly senker ny jap. krevol på 16 skip. Nov. 27. 270 Lancasters kaster 12.000 pounds "blast bombs" mot München, (første gang disse bomber kastes mot en by), 1 b. savnes. Tunge an. b. mot Offenber og Bingen. 1 luftkæper over Tyskland mellom 500 Mustangjagere og 350 j. skyter amerikanske mot 18 tyske fly, 1 b. + 3 j. savnes etter dagens operasjoner. Beaufighters setter i brann motorer og eskortefartøyer utenfor Borskekysten. Nov. 28. Tunge RAF bombene angriper om natten Bruss og Frelburg. Mosquitos 2 terns bombet Berlin, mineutlegging Østl. Østlandet. Nov. 29. Om natten store RAF styrker mot Essen, Neuss og Aachen.

Viktig brann: Ved 18 tiden mandag 27. nov. ble Oslos centrum ryddet av 3. eksplosjoner. Det var Kongensgt. 11 og den tilstøtende bygning mot Nedre Slottsgate som sprang i luften. I disse bygningene har firmaet, Norsk Kule- og Kulelagre Aktieselskap S.K.F. sine kontorer og lagre. Ved brannvesenets ankomst sto bygningene i lys lue og brannvesenets store hjelpeledere var overflammet. Skaden ble total. Ingen mennesker kom til skade. Disperserte kuler må være et besøk litt tidligere på ettermiddagen av hjemmestyrkernes "husleiekontroll" som hadde funnet ut at her var det litt for meget krigsrelaterte saker på ett sted. I S.K.F.'s anlegg var nemlig lagret 60 tonn kule- og rullelagre til en verdi av to-tre mill. kroner. Tyskerne visste også dette, og de hadde nylig hatt en representant fra den store S.K.F. fabrikk i Schweinfurt heroppå, for å se på lagret og undersøke mulighetene for å "kjøpe" og overføre det til Hermann Göring's hjemland, imidlertid endret den norske "husleiekontroll" sikten og var hjemlige krigsindustri og transport (den siste går på 80% for tyskerne) ble samtidig berørt viktige maskin- og reservedeler. Som bekjent har de tyske kulelagrefabrikker i lang tid vært ett av de allierte flyvåpens utvalgte mål og allierte forhandlere her vært i Sverige og kjøpt opp hele den svenske eksplosjonsproduksjon av kulelegen. Lagret i Kongensgt. 11 og Nedre Slottsgate var kommissjonsgjort og tilhørte SKF, Göteborg. Slik inntakende den hurtige svenske service etter bombingene av Krambrosbydengrupe, frøer vi oss denne gang utvidet svensk "Norgeshjelp" i form av kulalager.

Søndag 26. nov kl. 14 var det en voldsam eksplosjon med tilfølgende brann i "Autobilfabrikken", Sandakerveien 112. Dette verksted som gikk 100% for D.W. var spesielt beskjefligget med å ombygge rekvirerte norske personbiler til mitraljösabiler og lign. Fabrikkenes maskinværksted ble helt ødelagt.

Tirsdag 26. nov. ved 20 tiden utbrøt det brann etter en eksplosjon i O. Holkadal's forveri, Fossvæien 29. Tusenvis av grøne uniformer og desverre en del norsk tøy brant opp.

Av et brev nordfra: "Vi er spent på hvor lenge Hermann Goering holder. Tyskerne har svikt av så bare sentrum står igjen nu. Vest syke og gamle frøeltpig, men igår og idag kommer det mange til Norge. Vi er visstnok parat her til å motta flere tusen og de aller fleste skal videre sydrav. Enn på søknad får de oppholde seg nord for Devro. Det skal settes opp ekstraregjer bare tyskerne er ferdige med sine transportar. Det ankel ige er at det ikke går en å komme i forbindelse med de øvrige. De blir behandlet som fanger i avsonnede leire og forsøker en å snakke med dem på gønnen for en opprivning å ikke så veldig. Flere er blitt drept og det er mange som er døde. Det var vist landsforreder, det. - D. flyktet, men er fortsatt sammen med flere.

Overgangsvansker.

I flere av de land som er frigjort fra det tyske velds er det oppstått større eller mindre politiske vansker. At det er skjedd i Italia, er ikke egnet til å forbause, det er helt rimelig at i en stat hvor et diktatur i tyve år har ueniggjort og fordummet folket, kan overgangen til demokratiske former ikke gå helt knirkfritt. Likedan forholder det seg med en rekke land som bare i kortere tid og ikke i så utpreget grad har hatt diktaturstyrer, f. eks. Hellas, Romania og Bulgaria, ja man kan vel også på sett og vis regne Tannens Finland til denne kategori, for dette land har ikke i ånd og sannhet vært noe demokrati siden 1941. En serie regjeringskriser markerer tilpasningen i alle disse land.

Men også i land med mer solide demokratiske tradisjoner er det overgangsvansker, med sterke politiske brytninger. Vi har sett det i Frankrike og vi ser det nå i Belgia. Vi har tidligere i disse spalter forsøkt å redegjøre for forutsetningene for dette i Frankrike, at sammenbruddet av de gamle institusjoner var så totalt i 1940, at defaitismen og Vichymonarkiet lenge hadde et sterkt tak i betydelige deler av folket, at det i stor utstrækning var blant de velstående og konservative at "collaborationistene" (samarbeidsfolkene, quislinger og stripe) var å finne, slik at den nasjonale kamps skillelinjer i stor utstrækning har falt sammen med klassekampene osv.

I Belgia er det kommet til konflikt mellom regjeringen og visse vensterradikale grupper innenfor motstandsbevegelsen. Disse grupper ønsker nærmest den et folkefrontregjering, og kritiserer ellers Pierlot for at det ikke blir rensert tilstrøkelig grundig opp blandt de stripe i administrasjonen og hæren. Ministeriet Pierlot, som sett ved natten da Belgia ble overfalt i 1940 og siden fortsatte som eksilregjering i London, møtte i høst det gamle belgiske kammert og ble rekonstruert, idet representanter for katolikkerne, de liberale og sosialistene gikk inn i den. De radikale grupper på venstresiden hevder at den ikke er noe riktig uttrykk for folkekamlingen, og det er kommet til ganske kraftige demonstrasjoner, undertiden til blodige sammenstøt, særlig etterat regjeringen krevde at motstandsbevegelsen skulle innlevere sine våpen.

Det er allers svært sparsomme opplysninger som foreligger om forholdene i Belgia, så det er vanskelig for oss å gå å felle noen den i konflikten. Vi kan ikke vite om regjeringen (med støtte av de allierte militærmyndigheter, som naturligvis framfor alt ønsker ro og orden i det viktige oppmarsjerte Belgia nå er) søker å utnytte situasjonen til å bringe til tushet en mer eller mindre berettiget opposisjon, eller om denne opposisjon består av uansvarlige, illøjlale brukmakere, folk som vil fiske i nært vann.

At forholdene kan bli brokete, er for så vidt ikke underlig når man tar i betraktning hvilken situasjon landet befinner seg i. Gjennom mer enn 4 år har tyskerne utsøpt det, og militære hensyn gjør at det er vanskelig i en fart å bringe fram tilstrøkelig av forsyninger til sivilbefolkningen råstoff for industrien osv. Følgen er mangel og utilfredshet, i og for seg et høyst naturlig resultat. Til dette kommer at i og med at den tyske okkupasjonen er hevet, er demningene for de politiske meningsytringer plutselig borte og en stormflod av politisk energi slippes fri. Og den har ikke lett for å finne noe normalt uttrykk; det kan ikke holdes valg med en gang (det tar tid å bringe manntallslistene i orden, men vil først bli gjort i krigsfanger og de deporterte osv). Når man samtidig tenker på den litt hensynsløse mentalitet krigens har skapt, er det ikke underlig at den naturlige ure og misnøye gir seg uttrykk i demonstrasjoner og kriser av en slik art at de allierte militærmyndigheter til dels må gripe inn, som forleden da engelskonnene beveget de demissionerende ministre til å gå inn i regjeringen igjen. Striden om kongens person i Belgia kompliserer også situasjonen.

Det er som sagt naturlig at slike vansker oppstår, men det er beklagelig at de skal være frigjøringsens førstegredde. La oss gjerne det til en lærepagge for oss. Vi har mindre politisk sprangstoff enn de fleste andre ok

kuperte land, men også vi vil få bruk for hva vi kan minstre av sanhold, disiplin, ofervilje og gjensidig lojalitet for å gjøre overgangstiden mest mulig smertefri og vordig, slik det sømmer seg et folk med sterke demokratiske tradisjoner og krav på politisk modighet.

- 0 -

Hva er demokrati?

Dr. redaktør!

I anledning av den interessante artikkel i forrige nr. av Krittiken "Hva er demokrati?" vil jeg gjerne ta en plass for en liten bemerkning. Det gjelder oppløsningsretten. Forfatteren noterer at den norske forfatning ikke kjenner noen adgang for regjeringen til å oppløse stortinget og finner det "meget demokratisk". Men han ikke har gitt uttrykk for en (nok så utbredt) misoppfatning av oppløsningsrettens karakter? I virkeligheten har spørsmålet om oppløsningsretten ikke noe med graden av demokrati å gjøre, det er først og fremst et, når sagt teknisk, hensiktsmessighetsspørsmål.

Det ligger ikke noe autokratisk i det at en regjering har adgang til å oppløse nasjonalforsamlingen i en stat som utvans parlamentarisk. For hva skjer nemlig når nasjonalforsamlingen er oppløst? Det blir holdt nye valg. Sammenhengen er ikke den at regjeringen bare skyver til side en folkeoppsamling. Det den gjør er i virkeligheten å appellere en sak (eller en politisk situasjon) til folket. Det er valgene som får avgjørelsen. Det er på en måte en slags folkeavstemning, noe forfatteren kaller "den mest direkte og mest demokratiske form" for utøvelse av folkets makt.

Det kan jo lett tenkes at det i en valgperiode oppstår problemer eller situasjoner som ingen kunne forutse ved valgene. Hvis da regjeringen og nasjonalforsamlingen har hver sitt syn på saken, er intet naturligere (og mer demokratisk) enn at folket får seg det foreslått, og det er nettopp det som skjer ved oppløsning og nyvalg. Det kunne også være meget annet å anføre til fordel for oppløsningsretten, men det vil føre for langt i denne forbindelse.

Med det samme jeg er i farten: Jeg kunne ønsket at forfatteren enda sterkere hadde framhevet betydningen av trykingsfrihet og rettssikkerhet i sin redegjørelse for demokratiske kjennetegn, at disse to goder er sikret er faktisk av ennå større betydning for folkestyret enn f. eks. spørsmålet om valgryddigheten, ja selv om stemmerettsprosenten.

- 0 -

For en tid siden gjengav Aftenposten et Moskvetelegram med en russisk uttalelse om operasjonene i Finnmark: "Vi kommer ikke som befriere, men som erobrere." Telegrammet hadde stått i Stockholmsavisen Aftenbladet, som senere har opplyst at det berodde på en ren lapsus, det skulle ha stått: "Vi kommer ikke som erobrere, men som befriere!". Men naturligvis har Aftenposten ikke kunnet bringe det over sitt hjerte å demontere sin agitatoriske lederskissen. I stedet fortsetter det med facsimile-sitater fra Sveriges to mest utpregede nazi-aviser, "Folkets Dagblad" og "Dagsposten". Det er som å sitere "Fritt Folk".

- 0 -

Estas i Rotterdam har fangst inn 10 000 personer mellom 17 og 50 år. Likeså har det vært omfattende arrestasjoner i Haag og Leyden. I alt skal det være arrestert mellom 50 000 og 70 000 i den siste tid. De arresterte blir fraktet på gromer oppover Rhinen. Til å begynne med var påskuddet at de trængtes til bopostingsarbeider, nå sier tyskerne åpent at det er sikkerhetsforanstaltningen.

- 0 -

So opp for angivere og provokatører. En forbløffende stor del av tyskernes og nazistenes viten om hjemmefronten skrives seg fra betalte agenter som går rundt og snuser. Pass på at det ikke sniker seg nye, ukjente lodt inn i avisens distribusjon. Kull alle forbindelser du ikke er 100% sikker på.

- 0 -

Bli ikke politimann! Politidepartementet fører for tiden hvervekompanje til politiet. Vi minner om at alle politi- og lensmannsstillinger er blokkert. Svenske frivillige til Norge? Det sosialdemokratiske hovedorgan "Föringsningen" skriver at selvom en innsats av svenske frivillige skulle føre til at Sverige blir dradd inn i krigen, blir men ikke avholde seg fra det.

Norges nye nabo.

Hvilke framtidsplaner har russerne? Er drømmen om verdensrevolusjonen lagt på hyllen for godt? Vil en demokratisk forfatning bli satt ut i livet innen overskuelig framtid?

Ingen kan svare bestemt på disse spørsmålene. Russerne pleier ikke å plukke ut med sine planer og hensikter. Men vi kan nå et godt stykke på vei ved fordansfritt å betrakte russisk historie. Man har ikke lov til på forhånd å innstille seg mot - eller for. Ikke sjelden har det vært sagt nær russerne vil samarbeide: "Ikke tre på dem! Det er bare taktikk!"

Der hvor russerne gjør noe man ikke liker: "Se nå ja! De viser de sitt sanne ansikt!" Det er blitt skreket opp når Sovjetunionen har foretatt visse handlinger. Ikke en røst hever seg til protest når Vestmaktene gjør en trent det samme.

Gjennom Dostojevskijs, Tolstoj's og Gorkijs diktning får vi et sterkt inntrykk av Russland før revolusjonen, med en reaksjonær og nydelssykt overklasse som hadde all politisk makt. Gjennom århundrer hadde den sviktet sitt ansvar og landet lå sosialt og politisk uendelig langt tilbake. Det store folket levde i fattigdom og elendighet. En stor del var livgne slaver - i virkeligheten nærmest slaver - som levde helt uten den beskyttelse som en moderne rettsstat gir.

Dette ulykkelige folk reiste seg tilslutt. Det ville ikke lengre være slaver i et middelaldersamfund. Det ville skape et nytt og bedre Russland. Revolusjonen ble blodig; den måtte bli det - for bak den lå det århundrer av lidelser, sønn og nattilshet. Den russiske revolusjonen var uundgåelig, og den var straffen for hvordan den russiske overklassen hadde styrt sitt land.

Oppgjøret var grusomt; man kunne man vente seg noe annet av et folk som alltid hadde vært holdt nede i fullkommen uvitenhet og som aldri hadde følt del i noen kultur. Dessuten - vi får alltid høre om de "røde" grusomheter, men sjelden eller aldri om de "hvites". De hviterussiske og polske styrkene som under Koltzjak og Denikin kjempet mot bolsjevikene etter revolusjonen, herjet med en utrolig råskap i Hviterussland og Ukraina. De tok igjen de grusomme massakrer på russiske jøder, de brandte byer og landsbyer og under sin retrett fra Volgaområdet førte de med seg store mengder av korn og forvannet dermed hungersnøden.

Dette er ikke "kommunistpropaganda". Det er heller ikke skrevet av en kommunist; men det er skrevet av en som bla. har lest Fritjof Nansons bok "Russland og freden". De røde betraktet grusomt under revolusjonen, sier Nansen, men han undskylder dem fordi det var mennesker som alltid hadde lidt vondt, og som hadde mer å hevne. De hvites grusomheter var så meget frykteligere, hevder han, fordi de ble utøvet av mennesker som burde vite bedre - av mennesker som alltid hadde flytt ovenpå og følt det godt. I de foredragene Nansen holdt mens han arbeidet ved å lindre hungersnøden i Russland, tar han de røde i forvarer - og retter alvorlige anklager mot hviterusserne og Vestmaktene. Hviterusserne skadet sine landsmenn bevisst. I sitt blinde hat, sier Nansen, tar de intet hensyn til de millioner av ulykkelige landsmenn som står foran en dødsfull død, man sprer ut løgghistorier som skader hans hjelpearbeid. Ogst Vestmaktene må ta sin tunge del av ansvaret for hungersnøden, fortsetter han, og minner om hvordan bolsjevikregjeringen f. eks. ble hekket for de den forsøkte å få kjøpt jordbruksmaskiner og korn. Ingen rop og hjelp ble hørt. "Millioner kunne vært reddet, uttaler Nansen, men istedenfor fikk de lide den skrekkeligste død som kan tenkes, fordi det var viktigere for verden å skade sovjetregjeringen enn å hjelpe de ulykkelige.

Nansen erverer også. Han peker på hvilken viktig del av Europa Russland er. Det kan bare skade resten av Europa å behandle Russland på det viset. - Forøvrig viser nesten hver side i "Russland og freden" hvor glad Nansen ble i Russland og det russiske folket under sitt arbeid der. I foreordet skriver han: "En kan ikke komme i mål med berøring med dette store folk, i mødning eller i motgang, utan å holde av det og få tre på dets muligheter. --- For mig står det som ansvarlig at ikke alene kan det bli

Russland som en dag, og ikke så langt frem, bringer Europa materiell reddning; men det blir også derfor den åndelige fornyelse vil komme."

Etter revolusjonen og hungersnødens begynte russerne å bygge opp landet sitt igjen. Et kolossalt arbeid lå foran dem. Alt var kaos og utviklingen lå langt tilbake. Og det ble en hard jobb; ikke minst fordi nesten hele verden var imot dem. Årene framover ble ingen dans på roser; men det russiske folket var vandt til slit, og nå følte det at det arbeidet for sin egen og en bedre framtid.

Etterhvert prøvde russerne å få kontakt med resten av verden. Det var imidlertid håpløst. De fleste så på dem med hat og rødsel. Mange ønsket dem død og fordømmelse. Var det da så merkelig at russerne selv ble mistenksomme og isolerte seg? Likevel forsøkte de like til det siste å blise ny kraft i Folketorhundret for å få stoppet Hitler og Mussolini. De forsøkte å redde Estland og Tsjekkoslovakia. Ingen ville høre på dem. Tvertimot, - mange ønsket at Hitler skulle vende seg mot dem og overfalle Russland. Devinerende amerikansk ambassadør i Russland - Joseph Davies - har gitt et interessant bilde av denne utviklingen i sin bok "En oppdagelse i Moskva". De så vestmektene utlovarde Tsjekkoslovakia til Hitler ved Münchenoverenskomsten og russerne igjen ble satt utenfor, valgte de å gå sin egen vei. De var helt alene - i virkeligheten nærmest slaver - som levde helt uten den beskyttelse som en moderne rettsstat gir. De visste at de før eller senere ville bli angrepet av Tyskland - det stod ble tydelig nok i Mein Kampf - og nå ville de sørge for å beskytte seg selv.

Hva det førte til vet vi alle. Det ble vinterkrig med Finland, forbund med Tyskland og annekser av Estland og Bessarabia, altså en forandring mot angrepet som skulle komme. - Dette forklarer den russiske politikk som førte til vinterkrigen med Finland, det forsvaret den ikke. Hensikten heller aldri midlet, og det blir aldri rett å overfalle Finland slik som Russland gjorde, selv om det ble gjort i selvforsvar og selv om russerne ventet at senere tysk angrep fra finsk jord. Men, resten av Europa har sin del av ansvaret for denne ulykkelige utvikling. Det er grunn til å huske at alle behandlet Russland på en måte som gav det liten grunn til å være hensynfulle. Overalt møtte russerne bare fiender. Blandt annet forsøkte jo Chamberlain og Daladier å løse den tyske ekspansjonen østover - mot Russland. Var det ikke da nok så menneskelig at russerne forsøkte å redde seg selv uten å ta hensyn til alle dem som bare ville skje dem?

Russland blir ofte angrepet fordi det ikke er et demokrati på linje med f. eks. de skandinaviske landene. Men angriperne glemmer at det var unnlige å innføre et fullt utbygd demokrati i Russland etter revolusjonen. Det russiske folket kan ikke fullstendig hoppe over en utvikling som hos oss har tatt flere århundrer. I 1917 var nesten hele Russlands befolkning analfabeter og politisk helt uvitende. Folket kunne ganske enkelt ikke nyttiggjøre seg moderne demokratiske institusjoner. For et et moderne demokrati skal ha en praktisk sjøns, kreves det en ganske høy folkeutdannelse og ikke så lite politisk tradisjon.

Men utviklingen går i stadig mer demokratisk retning. I 1936 fikk Sovjetunionen en ny grunnlov som er en av de mest demokratiske i verden. Mange av grunnlovens bestemmelser lever enn bare på papiret; men russerne sier selv at bestemmelsene skal settes ut i livet etterhvert som folket blir istand til å nyttiggjøre seg dem.

De ser sammenlikner Russland med fasciststatene, må huske at hele målsetningen er forskjellig. De siste har forsløvet sine folk og gitt seg inn på verdenserobring og rasefølgelse. I Sovjetunionen har man derimot hele tiden arbeidet på å frigjøre et folk. Det eksisterer ingen rasefølgelse der og sannsynligvis heller ingen planer om verdenserobring. I Hitler-Tyskland er kvinnan redusert til en fødeleske og folkets opplysning er gått stort tilbake. I Sovjetunionen har man gitt kvinnan fullstendig likstilling, og det russiske folket har på 27 år forandret seg fra å være et folk av analfabeter til å bli et opplyst folk. På ikke få år har Russland et foregangsland som har meget å lære resten av verden.

(Følgende orientering fra ansvarlig hold i Norge ble lest opp i London-kringkastinga mandag) - "Den norske regjering har i svarad med hjemmefrontens ledelse forberedt rettsoppgjøret i Norge etter krigen. Lovene har fått den nødvendige supplering i tide slik at det ikke skal bli mulig for noen å snygge seg bort fra sitt ansvar. Det er åpnat adgang til å idømme dødsstraff for de store forrædere mot land og folk, og vænlige smånazister vil bli dømt til ten av elmen til det slik at de aldri kan ha offentlig eller annen særlig betrodde stilling. Nazistene skal få arbeide og arbeide hardt for å opprettholde livet. Det økonomiske oppgjør er grundig forberedt, og de som har beriket seg på krigen skal ikke få noen glede av de midlene de har sikret seg. Tyskerne som har gjort seg skyldig i krigsforbrytelser i Norge, skal også stilles for retten her.

Vi ber alle nordmenn om å hjelpe til så dette oppgjør kan gå unna raskest og på rettferdig måte. Det er en plikt å legge merke til de forbrytelser nazistene begår - både de norske og de tyske. Slik kan hver og en av oss bidra til at rettferdigheten skjer fyllest over dem som sveik Norges sak og dem som lekte seg med nordmanns liv. - Ingen skal gå fri, men ingen skal heller straffes ubørt. Det er et rettslig oppgjør vi skal ha. Vi bruk er ikke nazistenes metoder. Lynsjustis gjør dessuten ofrene til martyrer, og krigsforbryterne fortjener ikke det. Franskene begynte å klippe håret av tyskerjentene etter befrielsen, men de sluttet noget snart med det, for det førte til at jentene fikk alle snille menneskers sympati. Den eneste virkelig effektive måten å straffe nazister og krigsforbrytere på, er å stille dem for retten og få dem dømt som andre forbrytere.

Et grundig oppgjør med nazismen kan bare oppnås ved at alle samler bevismateriale til hjelp for retten. Gå derfor igang fra idag med å sikre bevisene for forbrytelser som du vet er begått og vær til det ytterste oppmerksom i denna kritiske overgangstiden. Vi skal ha fram i lysat hvert eneste av de overgrep som blir gjort av tyske og norske nazister fra nå av og til krigen er slutt. La hverken dem eller oss være i tvil om det at eneste øyeblikk. - Legg særlig merke til:

1. Hvem som er medlemmer av SS og hvem av dem som har tatt i mot våpen til bruk mot nordmenn eller norske allierte.
2. Politifolk - norske og tyske - som foretar arrestasjoner av norske patrioter og hvordan de oppfører seg under arrestasjonene og forholdene.
3. Hvilke nordmenn som står i Gestapos tjeneste.
4. Alle grusomheter tyskerne begår mot nordmenn og andre ikke-tyskere.
5. De økonomiske transaksjonene til folk som har beriket seg på krigen ved å ta imot høy betaling av tyskerne, ved å trekke penger ut av offentlige kasser, ved å stjele organisasjoners midler eller ved å utplyndre privatpersoner.

Hver eneste opplysning som kan bevise noe, bør være tid- og stedfestet. Den som f. eks. har vært vitne til eller blir vitne til at tyskere eller norske nazister skyter ned forsvarslose mennesker eller ødelegger norsk eiendom, må om mulig straks notere alle detaljer med tid, sted og navn på forbryteren. Hvis navnet er ukjent, merk dog de hvilken organisasjon forbryteren hørte til, om det f. eks. var menige SS-folk eller norsk hird. Noter navnene på eventuelle andre vitner, og gjør så notatene og annet bevismateriale på et helt sikkert sted. Slike dokumentasjoner vil om ikke lenge være med å sikre oss et raskest og effektivt rettsoppgjør. Det blir ingen lynsjustis i Norge, men forbryterne kommer ikke til å slippe billig, vær trygg. Det skal straffes på liv og på frihet, på åre og på pengegang. Det skal slås fast en gang for alle hva landsforræderi er.

Den tyske mordpolitikken. I løpet av et år, fra sept. 1943 til sept. 1944, har tyskerne og deres danske håndlangere ialt foretatt 41 overlegte mord og mordforsøk på danske statsborgere, som tidligere ikke har vært anklaget for noen ting, men bare i den hensikt å skræmme den danske befolkning. - Det sier seg selv et resultatet ble det stikk motsatte: Motstanden ble kraftigere og nye befolkningslag kom med i kampen mot undertrykkerne.

Blondt det byttet tyskerne sikret seg da de toget inn i Paris våren 1940 var også den engelske humoristen P. G. "Wodehouse". Jerves skaner ble anbragt i en fangeleir og til engelskmannenes store forbitrelse opptrådte han et par ganger i tysk kringkasting. Senere ble han sluppet løs, og da de allierte befridde Paris isommer, var Wodehouse etter i den franske hovedstad. Men bebrudet ham hans kringkastingsopptreden. "Det falt meg aldri inn at det kunne være noe galt", sa P. G. "Jeg synes selv det lyder idiotisk, fortsatte han, "men jeg tror alle forfattere er litt tomsete". - Dermed mente han vel at mange forfattere er så opptatt av sine egne problemer og så subjektiv innstilt til omverdenen at de ikke kan skjønne seg på storpolitikk og krig. Men oppjøret med nazismen angår skribentene mer enn de fleste andre yrkesgrupper. Ikke fordi de har en vækrene samvittighet enn andre mennesker; man ganske enkelt fordi nazistene først av alt kaster det fri ord i tanker når de okkuperer et land. Og det fri ord er for alle skribenter en absolutt livsbetingelse.

Goebbels la tidlig sin klamme hånd over Anslivet i Tyskland. Uønskede forfattere hadde ingen muligheter for å få trykt sine bøker, og alle bevegelsene gikk i tur og orden i landflyktighet. Ludwig Renn dro til Spania og ble en av sjefene for den internasjonale brigaden under borgerkrigen. Erich Maria Remarque slo seg ned i Sveits. Etter mange omskiftelser havnet Heinrich Mann og Stefan Zweig i Sydamerika, hvor den siste begikk selvmord nå under krigen. USA ble oppholdstedet for Thomas Mann, Lion Feuchtwanger, Emil Ludwig m.fl. Heller ikke Alfred Döblin og Franz Werfel fant i lengden noe blivende sted i Tyskland. - Disse eksilforfatterne har stort sett ikke bare tatt kraftig til orde mot nazismen, men også gitt uttrykk for at de ikke tror på noe annet og demokratisk Tyskland, slik som andre landflyktige som Reusch-nig Apenbart gjør. Så langt fra å organisere noen motlidenskampene har Emil Ludwig m.fl. mest mot den "evige tysker".

Av betydeligere forfattere er såvidt vitas (det er meget vanskelig i det avstengte Norge å skaffe seg et korrekt bilde av verdenslitteraturen idag). Pastønder og opplysninger legges derfor fram med en viss reservasjon) bare hans fallade tilbake i Tyskland. Han skal nærmest være internert på sin gamle trass i at han i sine senere bøker av og til har lenget på en slags nasjonalistisk hale. gamle Gerhard Hauptmann bor antagelig også i sitt fædreland; men dermed skulle det være slutt.

Den klamme hånd grep etter større områder. Den kjente østerrikske kulturhistorikeren Egon Friedell tok sitt liv kort etter Anschluss, tsjekkeren Karel Capek ("Salmanderkrigen", "Insektiv", "Føren") fant ikke livet ved å leve lengre da de tyske tropper rykket inn i hans fædreland. Og både der og i Polen utryddet herrefolket systematisk all intelligens. I Danmark falt Kaj Munk på sin post. osv, osv.

Interessant er utviklingen i Frankrike. Nederlaget i 1940 var så lærende at det ikke ville forbaure om også en del av Anslivets menn ville svikta. Mange har også sviktet, men de største har ikke gitt etter. Verst har frafaltet vært blant avlsfolkene. Georges Suarez og tidligere sjefredaktør i Le Matin, Stephen Lauzanne, ble forliden idømt henholdsvis dødsstraff og 20 års fangsel for å ha stilt sine panner til fiandens disposisjon. Bortsett fra Figaro er nesten alle de store daglige Parisavisene døde - Le Petit Parisien, Le Journal, L'Œuvre etc. I stedet er de illegale publikasjonene begynt som dagaviser - Combat, Libération, Résistance og Franc-tireur. Deres årlige og uendelige ledere skal være en kjærkommen forandring fra førkrigstidens nokså korrupte franske presse. Men, sier den amerikanske korrespondenten William Shirer, nyheter får ingen av dem fram. Den franske pressen og det franske folket skal være fantastisk vitende om hva som har hendt rundt om i verden i disse 4 årene som er gått.

På en svarteliste omfattende nesten 200 navn på "forfattere som gjennom opptreden eller i skrift under okkupasjonen har gitt undertrykkerne moralsk eller materiell hjelp", står såpass kjente forfattere som Pierre Benoît, Alexis Carrel ("Menneske det ukjente"), Jean Giono og den gamle nasjonalist og royalist Charles Maurras. Paul Marand har vært Vichys ambassadør i Sveits.

Den gamle og den største og verste har stått klart på den annen side. Lyrikeren Paul Valéry, den katolske romanforfatteren François Mauriac, Georges Duhamel, Roger Martin du Gard ("Familien Thibault") har yttet regelmessige bidrag til de illegale avisene. Gabriel Chevalier ("Forengalsens hus") og André Malraux har vært mottakere. - André Gide og André Maurois har vært i utlandet i de siste årene.

I de ikke-okkuperte landene er ikke forfatterne og forfattere i den grad blitt hvirvlet inn i det krigerske og politiske spill. Som motiv og opplevelse har krigen virket helt forskjellig på dem. I den amerikanske litteraturen i krigsårene er hele skoleen representert, fra Steinbecks okkupasjonsroman "Mannen er gått ned" og lyrikeren Carl Sandburgs hyldningsdikt til hjemmefrontens soldater varden over via John Dos Passos' bok om Amerikas krigsinnsats og Hemingways roman fra borgerkrigen i Spania og dramatikerens Maxwell Anderson som har sitt siste skuespill foregå under kampene på Filippinene, til Sinclair Lewis, som skal ha vært isolasjonist, noe som virker litt rart når man tenker på hans bok "Det kan ikke hende her". Ytterst på skolen står så det nye stjerneskuddet William Saroyan som flykter fra virkeligheten inn i litt sentimentale poetiske drømmerier blandet med bevisst barnslighet. Ellers må det konstateres at nye dikternavn er på vei mot berømmelsen, men stort sett holder de gamle - Hemingway, Lewis, Faulkner, Steinbeck, Willa Cather m.fl. - stillingen.

Den engelske litteraturen bærer for en del preg av det sosiale reformarbeidet som pågår under krigens press. En sosial og folkelig tone er kommet til uttrykk bl.a. i forfatteren Priestleys bøker. Bare Huxley er reist til California for å unngå "den påtrengende krigen" og for i ro og ro å kunne hengi seg til sine mystiske grublerter. Krigen og dens problemer har flere forfattere tatt opp til behandling. Bl.a. Eric Knight og Richard Hillary har inntrængende spurt seg hvorfor de sluss og omkampen er verdifrene.

I Russland er som nevnt i forrige nr. alle forfattere tatt bevisst i krigens tjeneste. Men det er ikke bare utenpåklistret propaganda de serverer. Forfatterne har vært med i krigen, sett lidelsene og den tyske brutaliteten. Det er for dem blitt virkeligheten som de må gi uttrykk for. Kvattetsmessig står bøkene kanskje ikke så høyt; Wanda Wasilewskas "Jærtecken" f. eks., som har fått Stalinprisen, skal ikke være noe mesterverk. Men, det er bedre å unnvære kritikere enn seiren. Når man ønsker å måle verdien av russernes arbeid, må man ikke anvende den almenlige standard for kritikk. Kriger er det sentrale temaet for dem. Bare et navn er virkelig opp i nyere russisk litteratur: Mikhail Sjolokov, som bl.a. har skrevet "Stilla flyter Don". Men store talenter er det ikke mange av rundt om i verden ellers heller.

Man kan spørre om litteraturens sannsynlige utvikling etter krigen. Det er vanskelig å svare. Sannsynligvis vil ingen spesiell retning eller linje bli satt for framhåndende. Men som diskusjonsgrunnlag kan vi peke på noen mulige tendenser.

1. Enkelte forfattere vil sikkert flykte fra virkeligheten, hard og barsk som den kan bli, og bevege seg på grensen mellom drøm og virkelighet. Vi har sett antydninger i William Saroyans romaner og skuespill og i Franz Werfels helgen og underromaner "Sangen om Bernadette" og "Lyssne til røsten". 2. Harkokte, realistiske skildringer fra krigen m.v. vil sikkert også få sine representanter. Krigen skaper lett tilsynelatende kalde typer som ikke tør gi følelsene fritt spill. 3. Noen etterkrigs litteratur: Le Renouveau, Hemingway og Robert Graves etter forrige krig er ikke så sannsynlig. Forfatterne visste denne gang hva krigen var. De ble ikke i 1940 desillusjonert av krigens raskhet. 4. Mange vil sikkert kjøre i vei etter den gamle psykoanalytiske oppskrift. Psykoanalysen har uten tvil gitt litteraturen meget verdifulle impulser; men den samme den trekker opp kan bli noe for snever. 5. Det er vært håp og vår tro at denne krigen vil skape kraftige, folkelige forfattere som - uten at produktene blir litterært minnevordige - kan hjelpe menneskene i deres bestrevelser for å bygge opp igjen alt som er blitt ødelagt og gi nytt mot for fremtiden.

fr samfunnet.

Nedenstående skriv avslører NS korrupte politiske virksomhet blant arbeidene. De viser videre at arbeidene ved vakk bedrift er inne på en farlig linje når de gjennom sin tillitsmann henvender seg til NS fylkesfører og forhandler med ham om en begunstiggelse. Forøvrig taler skriftstykkene for seg selv.

"Personlig.

Herr minister Alt Whist,

Maringsdepartementet, Grubtegt. T-3, Oslo.

Gjelder: Tillagsskort for 20 verkstedsarbeidere ved Hefslund Korbiddfabrikk.

Som herr Ministeren kjenner til er Korbiddfabrikken en utproget krigsbedrift som går natt og dag. De vanlige arbeidere har 2 tillagsskort, mens verkstedsarbeiderne har 1. Disse verkstedsarbeidere må idag p.g.a. nedslitte rommer og maskiner stadig være i arbeid både natt og dag, og det er da oppstått ikke så liten misnøye blandt disse 20 menn, at de stilles i en særklasse overfor sin andre kamerater. Formannen i korbiddarbeidernes forening, herr Thøgersen, som hører til de vanlige arbeidere med 2 tillagsskort, har oppsøkt meg og fremholdt det forkastelige i denne ordning, - og lot han det skinne ihjennom, at vi ville oppnå en ganske annen pålitelighet og forståelse om de 20 verkstedsarbeidere også fikk 2 tillagsskort. Han påskjulte videre at ved det arbeidsress disse folk var utsatt for - var de likeberettiget med de vanlige arbeidere.

Jeg ber derfor herr Ministeren ta denne lille sak under velvillig overveielse, og det vil ha sin praktiske som politiske betydning om Departementet - gjennom fylkesføreren - bevilget 2 tillagsskort til disse 20 menn. Som herr Ministeren hørte av min rapport ved siste foremøte er jeg på god vei til å vinne arbeidene ved denne bedrift, idet jeg har deres absolutte tillit. Kunne jeg få meddele dem at partiet hadde oppnådd ønsket bevilgning - ville dette selvsagt ytterligere styrke vår posisjon. Bedringen er påkrevd - og jeg håper på snarlig svar. Helt og slett

O. Håreid (sign.)

I mellomtiden er det - forbausende nok forresten - kommet avslag til fylkesføreren fra Whist, og så beklager Håreid seg til partiet:

Sarpsborg 14. okt 1944.

Gjelder: Tillagsskort for 20 arbeidere ved Hefslund Korbiddfabrikk,

NS. Generalsekretariat,

Herr Statsleder S. Holström, Rådhuset, 17, Oslo.

Det er meget å beklage at våre folk i administrasjonen ikke forstår å vurdere denslags henvendelser fra partiet. Man burde kunne forstå, at når en arbeiderformann ved en slik bedrift vender seg til fylkesføreren og ber om hjelp for sine kamerater, og fylkesføreren lover å ta seg av saken, da han finner arbeidernes ønske berettiget - ja da kan man ikke uten videre avslå en slik henvendelse. - Jeg vet at en slik liten tjeneste veier tusind ganger mer enn brosjyrer og foredrag. Jeg vet at det arbeidslags som teller - og som fører arbeidene inn i vort maktemråde. Dette har jeg erfaring for - og den tillit partiet alt her hos arbeidene i dette største industrifylke, den ønsker jeg med alle midler fortsatt å styrke. De hører i vår administrasjon bør merke seg at vi til dato ikke har hatt sabotasje handlinger innen mitt fylke. Menner man at dette er en tilfældighet så tar man feil.

Jeg ber om støtte i denne lille sak, for partiets skyld, og håper at den ikke tar vente på seg. Helt og slett

O. Håreid (sign.)

En stor dag. Om kvelden torsdag 23. nov. gikk våre sabotører til "angrep på bred front". Ved Akers mek. ble motorskipet "Tajvan" på 9000 tonn tilh. Wilhelmson senket. "Trom" på 5000 tonn fikk et stort hull i siden. Motortanken "Schleswig" (9000 tonn) fikk hele maskineriet ødelagt av brann. Dessuten ble to mindre skip ødelagt. Ved Hylseid ble dampskipet "Karinne" på 5000 tonn senket og motorskipet "Anna" (8000 tonn) fikk maskineriet totalt skadet. Alt ialt ble ca. 40 000 tonn gjort ubrukelige for tyske transport. Et resultat britiske fly- og flåtestridskrefter ville vært vel fornøyd med etter et angrep på en tysk konvoi. - Senere på kvelden ble en registreringsmaskin for arbeidsmobiliseringen ødelagt i "Frøes" bygning i Bygdø allé.